

EEVA JOKINEN

Voiko sukupuoli-järjestyksen ulkopuolella kirjoittaa?

DOI:10.51809/TE.136525

CC BY-NC-ND 4.0

Paul B. Preciado: *Testonisti. Farmakopornografisia tunnustuksia*. Helsinki: Tutkijaliitto. 342 s

Testonisti alkaa kuvauksella siitä, että se ei ole autofiktiota, vaan ”BP:n ruumiiseen ja affekteihin keskittyvä ja vapaaehtoiseen myrkytykseen perustuva synteettisen testosteronin käyttöprotokolla”. Kirja kuvaa, kuinka B. Preciado alkoi käyttää testosteronia kapinaksi, queer-ystävänä muistoksi ja biokapitalismin *autoteoreettiseksi* analysoimiseksi. Se ilmestyi espanjaksi vuonna 2008 ja samana vuonna kirjailijan itsensä kääntämänä englanniksi.

Testonisti yhdistää filosofiaa, kuvauksia hormonien vaikutuksesta, selontekoja seksistä sekä filosofispoliittista teoriaa sukupuolesta ja siitä, ”miten subjektius rakentuu ja purkautuu”. Anna Nurminen on ymmärtääkseni suomentanut aikamoisen keitoksen hyvin ja tarkasti, ja yhdistellyt useita eri käännöksiä ja tekijän uusiin laitoksiin tekemiä muutoksia. Se on luksuslahja suomea taitavalle yleisölle. Vaikka kirjassa hyödynnetään monia tyylilajeja, sitä on helppo lukea: jos seksiselonteot eivät kiinnosta, voi niiden läpi tai yli harppoa, tai jos teoreettiset kapitalismikeskustelut puuduttavat, ne voi ohittaa, ja ehkä palata niihin sen jälkeen kun on lukenut kirjan loppupuolelta luvun ”Filosofiaa mestaamassa”.

Kirjan alaotsikon mukaisesti kirja tunnustaa tai tunnustelee, mitä on elää ja asuttaa aikakautta, jota Preciado kutsuu farmakopornografiseksi ja joka vähän kerrallaan korvaa teollisen ajan fordismen. Farmakopornografismia luonnehtivat pilleriteollisuus, tuotannon muotoa itsetyydytyksen logiikka sekä kiihottumisen ja

turhautumisen vaihtelu. Olemista luonnehtivat haluamisen ja torjumisen, kuluttamisen ja hajoamisen, itsensä kehittämisen ja tuhoamisen ketjut, joita kontrolloimme jatkuvan, välittömän itsetarkkailun ja huippunopean informaation avittamina.

Tämä kuulostaa intuitiivisesti osuvalta ainakin keskiluokan näkökulmasta. Farmakopornografian voi hyvin ajatella kuvaavan vaikkapa arkista yliopistotyötä, jossa innostutaan ja paletaan loppuun, julkaistaan mitä vaan mahdollisimman kiivaaseen tahtiin mutta ei ehditä lukea mitään, ollaan sopivasti henkilökohtaisia somessa, vaikka mitään henkilökohtaista ei ehkä ole enää olemassaakaan. Preciado kuitenkin kamppailee nopeasti tällaisen keskiluokaisen pahoinvointiluennan.

Preciado rakentaa analyysinsä oppineesti lähinnä kolmelle teoreettiselle lautalle: biokapitalismi-teesille, Foucault’n biopolitiikkatematiikalle ja feministiselle teorialle. Biokapitalismin tai kognitiivisen kapitalismin tutkijoiden mukaan tieto, informaatio, kulttuuri ja sosiaaliset suhteet ovat nykykapitalismin keskeisiä raaka-aineita. Tuotannon moottori ei ole yrityksissä vaan – Preciado viittaa Yann Moulier-Boutangiin – ”yhteiskunnassa kokonaisuudessaan, väestön laadussa, tavoissa, oppimisessa, järjestäytymisen muodoissa, joissa markkinat, yrittäminen ja yhteiskunta sekoittuvat toisiinsa” (Preciado 2023, 29–30). Preciado hyväksyy teesin, mutta kysyy, miksi nämä teoreetikot puhuvat enimmäkseen vain aivojen työstä, yhteistoiminnasta ja niiden potentiaalista luoda lisäarvoa, kun keitoksessa ovat mukana myös ”kyltymättömät ruumiit” ja niiden kaikki ulokkeet, seksuaalisuus ja halut. Toisin sanoen Preciaden mielestä vaikuttaa siltä, että biokapitalistinen teoria karttaa ruumista, ei

oikein osaa teoretisoida sitä ja jättää sen sitten rauhaan keskittyen kaikkeen, mitä on ruumiin ympärillä.

Ruumiillisuuden aliteoretisointi on ongelmalista. Silloin nimittäin unohtuu, että aivotkin ovat ruumista ja että viime kädessä työvoima on edelleenkin pääosin ihmisruumiillista – tässä mielessä myös teollinen kapitalismi on biokapitalistista. Niinpä ruumiillisuus on poliittisen toiminnan ja vastarinnan ytimessä ja siksi vallankäytön ja hallinnoinnin kohteena.

Preciado ehdottaa, että ruumiillisuus nostetaan esiin ottamalla käyttöön uusi käsite tarkoitamaan työvoimaa farmakopornografisella ajalla: *potentia gaudendi* eli orgasmivoima, epämääräinen toimintakyky, jolla ei ole sukupuolta ja jota on kaikkialla, paitsi sukupuolielimissä myös varpaissa ja silmissä ja niin edelleen. Preciado kertoo, että orgasmivoiman käsitteen lähtökohtana toimii Spinozan esittelemä ja Gilles Deleuzen kehittänyt *conatus*-käsite. Ajatuksena on, että orgasmivoima pyrkii ”levittymään tilaan ja aikaan, kaikkea ja kaikkia kohti, kaikkiin paikkoihin ja jokaiseen hetkeen” ja on ”kanssanautinnossa piilevä maailman muutosvoima” (mt. 34).

Kapitalismin on yritettävä kaapata orgasmivoima käyttöönsä, koska sen pitää oman logiikkansa mukaisesti levitä aina uusille alueille. Pääomaa kiinnostaa jokainen ruumis, jolla on kyky nauttia ja tuottaa nautintoa toisille. Tätä kykyä ja voimaa hallitaan esimerkiksi pornoteollisuuden avulla: pornon päämäärähän on turhauttavan tyydytyksen tuottaminen. Erityisesti toisen maailmansodan jälkeen muutkin seksuaalisuutta, sukupuolta, affekteja ja subjektiuksia valmistavat tai muokkaavat teknologiat ovat kasvaneet räjähdysmäisesti.

Preciado syyttää siis pornografiaa ja lääketieteellisuutta mutta myös länsimaista, valkoista, ”konstruktivistista” feminismiä siitä, että se haaskasi feminismin sisältäneen mahdollisuuden ”kollektiivisesti tuottaa vaihtoehtoinen (multimorfinen) epistemologia ruumiiden ja halujen ymmärtämiseksi” (mt. 95). Sen sijaan 1950-luvun lääketieteelliset, biologiset ja poliittiset diskurssit – tai niiden kantajat – päättivät käydä suoraan käsiksi eläviin olentoihin ”rakentaakseen keinotekoisien

sukupuolidimorfismin lääke- ja elintarviketeollisuuden tukemia kirurgisia, prosteettisia ja hormonaalisia tekniikoita käyttäen” (mt. 84).

Erityisesti gender-käsite ja sex/gender-jako ovat Preciaden mukaan heittäneet ruumiiden ja halujen ymmärtämisen tielle kompastuskiviä, joilla on katastrofaalisia seurauksia vielä nykyisessäkin sukupuolipolitiikassa: sex ei kyseisen jaon mukaan voi olla tuotettu, ja gender päätyy luonnehtimaan vain naisia. Lisäksi valtio (yksikössä) saattoi omaksua feministisen retoriikan osaksi laajamittaista sukupuolisen normalisoinnin ja yhteiskunnallisen kontrollin ohjelmaa.

Tietysti voi ajatella, että Preciado vetää kriitikissään mutkia suoriksi, mutta suurimmaksi osaksi se on aivan aiheellista – ja ainakin virkistävää. Hän kysyy, miksi ei tapeltu ”kliinistä diagnostisointia, intersukupuolisten ruumiiden korjausprotokollia, biokemiallisten ja kirurgisten teknologioiden normalisoitumista ja hallinnollisten systeemien binääristä sukupuolikäsitystä vastaan”? Tämä hukattu kamppailuhan ei koske ”vain” sukupuoli-identiteettejä vaan kaikkia, kun muistetaan, että kaksimuotoiseksi pakotettu orgasmivoima on juuri se työvoima, jota biokapitalistinen tuotanto farmakopornografisine teknologioineen pyrkii valjastamaan. Preciado jankkaa vakuuttavasti, että joka ikinen ruumis on korvaamaton alue, jossa tapahtuu vallansiirtoja. Hän myös tahtoo saada lukijansa tajuamaan, että valkoinen keskiluokkafeminismi yksinkertaisesti päättelee väärin lukkiutuessaan emansipaatioon, vapautumiseen ja sen vaatimiseen, että joku antaisi meille vapauden. Oikeasti pitää puhua uudelleenkoodaamisesta ja hakkeroinnista, ja se on tehtävä itse.

Yksi Preciaden ryöpytyksen hienous on siinä, että hän kykenee ainakin jollain tavalla selittämään sen, että sukupuoli tuntuu löytyvän kaikkialta ja nousevan esiin koko ajan. Ehkä syy ei olekaan vain siinä, että olemme oppineet näkemään paremmin sukupuolittuneita käytäntöjä, vaan myös siinä, että sukupuoli todellakin on levinnyt kaikkialle. Preciaden kuvaukset tästä leviämisestä ovat loputtomia listoja:

”2000-luvulla sukupuoli toimii abstraktina teknisen subjektivaation mekanismina. Se punoutuu, leikautuu, tulee viitatuksi, jäljitellyksi, niellyksi, pistetyksi, istutetuksi, digitoiduksi, kopioiduksi, designina ajatelluksi, ostetuksi, myydyksi, muokatuksi, väärenetyksi, valmistetuksi, vaihdetuksi, annostelluksi, johdetuksi, uutetuksi, kutistetuksi, kätketyksi, kielletyksi, hylätyksi, petetyksi... se muuttuu.” (mt. 103)

”Farmakopornografinen sukupuolijärjestelmä ei voi toimia ilman valtavaa kiertävää semioteknistä virtaa; hormonien virtaa, silikonien virtaa, digitaalisen, tekstuaalisen ja representationaalisen sisällön virtaa ... toisin sanoen se ei voi toimia ilman jatkuvaa sukupuolibiokoodien liikennettä.” (mt. 102–103)

Miten tällaista virtaavaa kudelmaa sitten voi tutkia, kun se ei palaudu saati pysähdy tottelevaisesti kurivallan sosiologisiin kategorioihin? Miten sukupuolikoodin voi purkaa ja analysoida? Preciado pohtii jonkin verran metodologisia kysymyksiä. *Testonistissa* on luku siitä, miten aiemmat tutkijat, esimerkiksi Sigmund Freud ja Walter Benjamin, ovat käyttäneet itseään koehenkilönä ja esimerkiksi itsensä myrkyttämistä tutkimusmenetelminä. Tärkeämpi menetelmäkeskustelu koskee kuitenkin teoreettisen työn tekemistä tekijän itsensä kautta eli niin sanottua autoteoreettisuutta: Preciado perustelee teoksensa autoteoreettisuutta edellä kuvatulla orgasmivoiman kaikkialle ulottuvalla liikkeellä. Orgasmivoima kulkee siis myös minun ruumiissani ja pistää sen kohtaamaan muita ruumiita, ja siksi voin tehdä teoreettisia johtopäätöksiä lähtien liikkeelle siitä, mitä juuri minulle tapahtuu. Kuten jo mainitsin, menetelmällinen käytännön toteutus on sellainen, että B. alkaa käyttää testosteronia ja tekee havaintoja sen vaikutuksesta ruumiiseensa, seksuaalisuutensa, sukupuoleensa, koko elämänsä, ja teoretisoi sen. Alun perin projektin oli määrä kestää vuoden. Myöhemmin, vuonna 2015, Preciado muuttaa etunimensä Pauliksi.

Jos projektista haluaa lukea yhteiskuntatutkimuksellisen ”tuloksen”, se voisi olla tämä: Preciado löytää jonkinlaisen kaksoisliikkeen, jakautumisen ja yhdistymisen, jossa pääsy erilaisiin teknologioihin ensiksi jakautuu rodun,

luokan, sukupuolen, seksuaalisuuden, liikkuvuuden ja toimintakyvyn mukaan. Toiseksi on kuitenkin samaan aikaan olemassa ”yhteiseksi tulemisen” prosessi (Preciado viittaa Michael Hardtin ja Antonio Negrin *Multitudes*-kirjaan), jossa edellä mainitut intersektionaaliset teknologiat ikään kuin irtoavat niitä kantavista ruumiista, sekoituvat ja valuvat kaikkialle. Ulkopuoli tulee jatkuvasti sisään ja sisäpuoli valuu ulos. Tätä kaksoisliikettä tutkijat voivat yrittää analysoida erilaisin lähestymistavoin. Tätä johtopäätöstä Preciado ei eksplisiittisesti itse tee, mutta Preciadin työtä tarkkaan lukeva voi ottaa opikseen sen, että olisi hyvä tunnistaa tuo kaksoisliike eikä jäädä kuvaamaan tai teoretisoimaan vain yhden suuntaista liikettä.

Preciado on Espanjassa syntynyt, myös Ranskassa ja Yhdysvalloissa asunut, varsin maineikas filosofi ja teoreetikko. Hän ei ole ollut ainakaan ennen tätä kirjaa kovin viitattu tai keskusteltu Suomessa. Paljon suomennettu esseisti ja kirjailija Maggie Nelson käyttää usein Preciadin tekstejä keskustelukumppaninaan teoksissa *Argonautit* (2018) ja *Vapaudesta* (2022). Jälkimmäisessä Nelson huomauttaa (Nelson 2022, 200–201), että yksi Preciadin *Testonistin* ydinteemoista on laaja-alainen teoria riippuvuudesta. Sen mukaan ihminen voi addiktoitua mihin vain: ruokaan, seksiin, älypuhelimiin, shoppailuun, politiikkaan, videopeleihin, ihmissuhteisiin, treenaamiseen, hormoneihin ja 12 askeleen ohjelmiin.

Nelsonin mukaan Preciadin projekti jää ”raivostuttavasti toteutumatta”, mutta sen sijaan projektin ”ohi tai lävitse” paljastuu olennaisempia asioita, esimerkiksi pakottava biopoliittinen sukupuoli: testosteronin käyttäjän on valittava joko julistautuminen transsukupuuliseksi tai jääminen huumeiden vaikutuksen alaiseksi. Nelson luonnehtii *Testonistia* ennen kaikkea affektiiviseksi saavutukseksi: ”Asioihin sukeltaan päistikkaa, sisäistä ristiriitaisuutta ei kaihdeta eikä teos etene yksin argumentaation varassa, vaan välillä kertoillaan rankkoja, toisinaan koomisia omaelämäkerrallisia sattumuksia” (mt. 203).

Anna Nurminen on suomentanut myös Preciadin *Voiko hirviö puhua* -teoksen (Tutkijaliitto

2023), joka alun perin oli selonteko tai esitelmä psykoanalyttikkojen akatemialle. Siinä Preciado jatkaa armotonta ”heteropatriarkalisen binäärisirkuksen” ruodintaa. Psykoanalyttikot kutsuivat Preciaden vuotuisille päivilleen, joiden teemaksi vuonna 2019 oli valittu ”Psykoanalyysi ja naiset”. Hänen tehtäväkseen oli annettu kertoa siitä, mitä transitio naisesta mieheksi tarkoittaa. Preciado pani vastaan: hän kertoi miksi hylkäsi naiseuden ja paljasti samalla psykoanalyysin keskeisen roolin binäärisirkuksen pyörittäjänä. Yleisö buuasi tai lähti ulos, ei kestänyt kuulla – jonkinlainen hakkerointi oli tapahtunut.

Preciaden projekti jää raivostuttavasti kesken, kuten Nelson toteaa, mutta lisäksi voi tietysti todeta, että kaikki jää raivostuttavasti kesken, myös tai ehkä erityisesti projektit. Kuten Preciado selonteossaan toteaa, kukaan ei anna saatikka ojenna vapautta koloniaalispatriarkalisesta binääriepistemologiasta, vaan vapaus on tunneli, joka on kaivettava käsin (Preciado 2023, 26). Preciaden keskeinen tapa kaivaa tunnelia kohti uloskäyntiä oli opiskella ”ankaran akateemisesti” niitä samoja kielenkäyttötapoja, jotka hänen ruumistaan ohjasivat. Koska ulospääsy vaati alistumista armottomalle työlle, Preciado löysi myös erilaiset alistettujen tiedonmuodot kuten musta feminismi, lesbofeminismi, anticolonialinen kritiikki ja jälkimarxilaiset liikkeet. Sitten Preciadosta tuli tohtori ja hän huomasi, että hänelle taputetaan. Preciado tajusi olevansa taas hyvin lähellä tunnelin alkupäätä. Projekti on edelleen kesken. ■

KIRJALLISUUS

- Nelson, Maggie (2022) *Vapaudesta. Neljä laulua rakkaudesta ja rajoista*. Suom. Kaijamari Sivill. Kustantamo S&S.
- Preciado, Paul B. (2022) *Testonisti. Farmakopornografisia tunnustuksia*. Suom. Anna Nurminen. Tutkijaliitto.
- Preciado, Paul B. (2023) *Voiko hirviö puhua?* Suom. Anna Nurminen. Tutkijaliitto.